

พระพุทธศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Buddhism and Sufficiency Economy Philosophy

อภิรักษ์ จันตะนี¹ ชมพูนุช ช่างเจริญ²

บทคัดย่อ

ตามคำสอนพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับสัปปุริสธรรม 7 ประการคือ ความรู้จักเหตุ เป็นผู้รู้จักผล ผู้รู้จักตน ผู้รู้จักประมาณ ผู้รู้จักกาลเวลา ผู้รู้จักองค์กรและรู้จักเลือกบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ด้านคือ ความพอประมาณ เป็นผู้รู้จักประมาณและรู้จักตน ความมีเหตุผล เป็นผู้จักเหตุและเป็นผู้รู้จักผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เป็นผู้รู้จักกาล รู้จักชุมชนและรู้จักบุคคล โดยเป็นหลักการและปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ดีมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและมีความตระหนักในคุณธรรมศีลธรรมสุจริตและมีความอดทน พากเพียรและใช้สติปัญญาเพื่อดำเนินชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม 7, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

According to teaching of Buddhism about Sappuristhamma 7 are the knowledge of causes, the knowledge of results, the knowledge of oneself, the knowledge of sufficiency, the knowledge of time, the knowledge of community and the knowledge of choosing people which relate to 3 aspects of Sufficiency Economy Philosophy including, the modest that is a person who knows about the sufficiency and themselves, the rationality that is a person who knows about the causes and the results and the immunity that is a person who knows about the period of time, the community and the people in according with 3 aspect, they are the principles and philosophies to guide the way to live life, to behave in a good way based on Thai traditional life, to be able to adapt it habitually

¹ อภิรักษ์ จันตะนี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย E-mail : Aphinant2017@gmail.com

² ชมพูนุช ช่างเจริญ สำนักงานวิจัยและนวัตกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา E-mail : chompoonuch.mcu@gmail.com

and to represent the systemic aspect that this world can be always changed. In addition, it is to focus on surviving so as to be secured, to concern about the principles of honest, patience, endeavor and wisdom to live life.

Keyword: Sappuristhamma 7, Sufficiency Economy Philosophy

วันที่รับบทความ : 20 ตุลาคม 2563

วันที่แก้ไขบทความ : 7 ธันวาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ : 18 ธันวาคม 2563

1. บทนำ

การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ในยุคปกติใหม่ (New normal) โดยเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากอดีตที่ผ่านมาหลายสิบปี ซึ่งจำเป็นจะต้องปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ๆ ไม่ว่าจะถูกบังคับโดยมาตรการของรัฐบาลหรือเพื่อป้องกันตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ เพื่อให้รอดปลอดภัยจากโรคโควิด (Covid-19) ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายหรือลดความเสี่ยงจากทางด้านเศรษฐกิจและป้องกันทางสังคมจากโรคโควิด-19 (Social distancing) จากภาวะการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะการต้องอยู่ในสังคมที่มีผู้คนจำนวนมาก ย่อมเกิดปัญหาต่างๆ มากมายและหลากหลายที่แตกต่างกันไป ยิ่งอยู่ในภาวะของโรคโควิด-19 จะทำให้เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคมขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ดังนั้นหากได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เพื่อการแก้ไขปัญหา ดังเช่นหลักพุทธธรรมทางด้านสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สัมพันธ์ต่อการประพฤตินที่ดีของบุคคลในสังคม หากบุคคลในสังคมประพฤติตนในทางไม่ดีหรือไม่ยึดตามศีลธรรม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้น และนำมาซึ่งความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น ปัญหาสังคมไทยมีทางแก้ไขอยู่หลายทางด้วยกัน

เพราะบางปัญหานั้นล้วนจะมีความสัมพันธ์กันทั้งสิ้น และหลักพุทธธรรมเรื่องสัปปุริสธรรม 7 สามารถนำมาปรับใช้ในกระบวนการแก้ไขวิกฤติปัญหาทางสังคมได้อย่างยั่งยืน เพราะสังคมไทยปัจจุบัน เป็นสังคมที่เห็นคุณค่าทางวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ การพัฒนาด้านวัตถุยิ่งเจริญมากขึ้นจะยิ่งเกิดปัญหาในการพัฒนาด้านจิตใจมากเท่านั้น เมื่อมีวัตถุคอยสนองความต้องการมากเท่าใดยิ่งเกิดความไม่รู้จักอิ่มไม่รู้จักพอมากขึ้นเรื่อยๆ คนไทยในยุคปัจจุบัน จึงมีปัญหาด้านจิตใจเกิดขึ้นมากมาย เมื่อปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นแล้ว หากไม่ได้รับการเอาใจใส่การดูแล การแก้ไขอย่างเร่งด่วน และถูกวิธีก็จะส่งผลกระทบต่อวงกว้างต่อไป เช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ การเมือง กลุ่ม ชุมชนต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นปัญหาสังคมจะลดน้อยลงและค่อยๆ หมดไปจากสังคมไทยได้นั้น ก็ด้วยกระบวนการผสมผสานวิธีโดยนำหลักพุทธธรรมทางด้านสัปปุริสธรรม 7 มาช่วยในการแก้ไขวิกฤติเศรษฐกิจและปัญหาการอยู่ระยะห่างทางสังคม ซึ่งผู้นำองค์กร ชุมชน และสังคม จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจในหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับเรื่องสัปปุริสธรรม 7 มาปรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความมั่นคงยั่งยืนตลอดไป

2. เนื้อหา

สำหรับการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในช่วงที่เกิดโรคโควิด-19 ซึ่งจำเป็นจะต้องปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสามารถดำเนินชีวิตตามปกติใหม่ (New normal) ได้ดังนี้

โดยที่นำหลักของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการประสานกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนหรือหมู่บ้านที่เป็นเกษตรกรอย่างชาญฉลาดและเป็นรูปธรรม หลักจริยธรรมดังกล่าว คือหลักการเดินสายกลาง หรือทางสายมัชฌิมาปฏิปทา ในระดับโลกียธรรม เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมกับชุมชนทั่วไป ได้แก่ ความเป็นรู้จักพอในการบริโภคใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ซึ่งมีลักษณะเป็นการเน้นการลดละ เลิก อบายมุข ด้วยการประพฤติตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรม ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินชีวิตแบบวิถีพุทธ ซึ่งมี 5 แนวทาง ดังนี้

1) **ประหยัด ลดละความฟุ้งเฟ้อ** ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้านที่ไม่จำเป็น ดังพระราชดำรัสว่า ความพอเพียงที่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง

2) **ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต** ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นสำคัญ

3) **ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์** และแข่งขันกันในการค้าขายกันอย่างรุนแรงดังอดีต ดังพระราชดำรัสว่า “...ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำที่ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนจากผู้อื่น...”

4) **ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก** ขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้จนถึงขั้นพอเพียง ดังพระราชดำรัสว่า “...การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้และสร้างตนเองให้

มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกิน เป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไป ก็คือ ให้เกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง...”

5) **ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป** ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทว่า “...พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตนเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น...”

การนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาปรับในชีวิตประจำวันและผู้นำองค์กรท้องถิ่น การนำคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่อง สัปปุริสธรรม 7 มาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มีดังนี้

1) **ธัมมัญญตา (knowing the cause) : ความเป็นผู้รู้จักเหตุ** คือรู้จักว่าการทำความดีเป็นเหตุแห่งความสุข ความขยันเป็นเหตุแห่งความสำเร็จ ความเกียจคร้านเป็นเหตุแห่งความล้มเหลว การทำความชั่วเป็นเหตุความทุกข์ และรู้ว่าเมื่อเกิดมีผลขึ้นมาแล้ว มักจะต้องมาจากสาเหตุ ไม่ใช่มีสิ่งใดที่เกิดขึ้นมาลอยๆ โดยไม่มีสาเหตุเลย เมื่อรู้ว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดผลดีอะไรเป็นเหตุให้เกิดผลชั่ว แล้วจึงพยายามหลีกเลี่ยงหรือลดละเหตุที่จะให้เกิดผลชั่ว แล้วหันมาทำสิ่งหรือเหตุที่จะให้เกิดผลดี ทั้งนี้เพื่อให้กิจการงานบรรลุถึงผลสำเร็จ ดังนี้ **การรู้จักเหตุ**

– รู้ว่าเรื่องที่ต้องทำมีวิธีการหรือกระบวนการทำอย่างไร

– รู้ว่าประเด็นนั้นๆ มีความเป็นมาหรือเป็นไปอย่างไร

– รู้ว่าสิ่งนั้นๆ จะมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันอย่างไร

– รู้ว่าผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการกระทำมีสาเหตุสิ่งนั้น ๆ หรืออื่น ๆ

ดังนั้น การเป็นผู้ที่รู้จักวิเคราะห์หาเหตุของสถานการณ์ และมีความรับผิดชอบในขณะที่ปฏิบัติงาน โดยการวางแผนปฏิบัติงานจะทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเหตุแห่งความดี

2) อັถถัญญุตตา (knowing the consequence)

: **ความเป็นผู้รู้จักผล** คือรู้จักว่าความสุขที่เป็นผลมาจากการทำความดี ทุกข์เป็นผลมาจากการทำความชั่ว การปฏิบัติงานได้สำเร็จเป็นผลมาจากความขยันความตั้งใจทำงาน หรือการทำงานไม่เสร็จก็เนื่องมาจากความเกียจคร้าน ความไม่ตั้งใจทำงานหรือไม่ขยันหมั่นเพียร ดังนั้นการพยายามแสวงหาแต่สาเหตุที่จะเกิดผลดีโดยการทำความดีก็จะนำมาซึ่งผลสำเร็จด้วยดี โดยผู้นำต้องยึดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์และวิเคราะห์ผลที่จะได้รับจากการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และมีเป้าหมาย ดังเช่น **การรู้จักผล**

– รู้ว่าเมื่อทำสิ่งนั้นไปแล้วจะเกิดผลดีต่อใคร ชุมชน สังคม หรือเกิดผลเสีย

– รู้ว่าเมื่อทำสิ่งนั้นแล้วจะเกิดผลดีแก่องค์กร ชุมชน หรือสังคม หรือเกิดผลเสีย

– รู้ว่าหากทำสิ่งนั้นไปแล้วจะเกิดผลดีกับหน่วยงาน ชุมชน สังคม หรือผลเสียมากน้อยเพียงใด

– รู้ว่าถ้าจะทำสิ่งใดจะต้องมีแผนการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างชัดเจน ฯลฯ

โดยผู้นำต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบจึงลงมือทำปฏิบัติ ซึ่งได้เข้าใจถึงผลทั้งหลายที่มีมาจากสาเหตุ ในการกระทำหรือปฏิบัติงานแต่ละครั้ง ต้องมีความรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนหรือกิจการนั้น และสามารถวิเคราะห์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

3) อັถตัญญุตตา (knowing oneself) :

ความเป็นผู้รู้จักตน คือต้องสำนึกตัวอยู่เสมอว่าตนมีเพศ มีตระกูล ยศฐานบรรดาศักดิ์ มีญาติพี่น้องและบริวาร มีวุฒิการศึกษา มีความรู้และประสบการณ์หรือความถนัด และมีคุณธรรม จริยธรรม การรักษาศีลธรรมมากน้อยเพียงใด แล้วต้องประพฤติตนให้

เหมาะสมกับภวะนั้นๆ และรู้ว่าที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นต่อไปอย่างไร ทั้งนี้เพื่อจะได้พัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้สอดคล้องกับหน้าที่การงานที่จะต้องดำเนินการ ดังเช่น **การรู้จักตน**

– รู้ว่าตนเองมีความรู้ความสามารถอย่างไร มีความถนัดในด้านใด และไม่ชำนาญในด้านใด

– รู้ว่าตนเองมีนิสัยเป็นคนรักสงบ มีจุดยืน เรียงร่า กังวลโลกส่วนตัว หรือเป็นคนธรรมดาง่ายๆ

– รู้ว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบทำหน้าที่หรือไม่ชอบทำงานอะไร ฯลฯ

ฉะนั้น การรู้จักตัวตน ก็จะสามารถวิเคราะห์ตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแล้ว ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม รู้ว่าปรับปรุงแก้ไขตนเองให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์จะเกิดผลดีต่อหน้าที่การงานได้ดี

4) มัตตญุตตา (knowing how to be temperate) :

ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือรู้จักความพอดีในการแสวงหาสิ่งที่น่าสนใจ โดยแสวงหาในทางที่ชอบธรรมประกอบด้วยความดี ไม่โลภมากเกินไปหากหามาได้แล้วก็ต้องรู้จักประมาณตนในการใช้จ่ายด้วย ไม่ใช่จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินไปและต้องไม่ประหยัดจนเกินควรด้วย โดยผู้นำองค์กรฯ จะต้องรู้จักความพอเหมาะพอดี ในการพูดจาและปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รู้จักประมาณบริหารงบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานและผู้ร่วมทีมงาน โดยเน้นที่คุณภาพของผลการปฏิบัติงานและเป็นประโยชน์กับส่วนรวม ดังเช่น **การรู้จักประมาณ**

– รู้จักประมาณตนว่าอยู่ฐานะ ตำแหน่งที่ต่ำกว่า เท่ากัน หรือสูงกว่า ก็ควรนอบน้อมให้ความเคารพ

– รู้จักประมาณกำลังทรัพย์หรือฐานะทางเศรษฐกิจของตนในการใช้จ่ายเพื่อซื้อสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

– รู้จักประมาณกำลังร่างกายของตนเองขณะทำงาน ไม่ทำงานหนักจนเกิดอันตรายต่อตนเอง ฯลฯ

ดังนั้น ผู้นำต้องรู้ถึงความพอดีและเหมาะสมในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้กิจการงานเป็นไปตามระเบียบและแผนการกำหนดไว้ มีสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ทางการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5) **กาลัญญตา** (knowing how to choose and keep time) : **ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา** คือว่ารู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่ใช้ในการประกอบกิจการต่าง ๆ โดยปฏิบัติงานให้ตรงเวลาและทำให้เสร็จทันเวลา หรือให้พอเหมาะกับเวลา หากผิดพลาดในเรื่องของเวลาแล้ว จะทำให้ไม่ได้รับผลสำเร็จและอาจจะได้รับผลกระทบ ปัจจัยอื่นๆ ตามมาภายหลังอีกด้วย เช่น การดำเนินโครงการไม่เสร็จทันเวลา จะต้องถูกปรับเงินตามที่กำหนดไว้ในสัญญาด้วย ทั้งนี้การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ต้องใช้ในการดำเนินโครงการตามแผนหรือการกิจการนั้น ๆ ดังเช่น **การรู้จักกาลเวลา**

– การรู้ว่าเวลาเริ่มโครงการหรือเวลาเข้าทำงาน และเวลาเลิกงาน

– การรู้ว่างานใดควรทำก่อน และงานใดที่ทำภายหลังได้ หรือบางงาน/กิจกรรมอาจไปพร้อมกันได้

– การรู้ว่าเวลาใช้อ่านเอกสารเพื่อให้เข้าใจก่อนปฏิบัติงานจริง และรู้ว่าเวลาควรพูดไม่ควรพูด ฯลฯ

โดยการเป็นผู้รู้คุณค่าของเวลาหรือรู้กาลเวลาเพื่อลำดับเวลาความสำคัญของงานให้สัมพันธ์กับเวลาว่าควรทำก่อนหรือทำหลัง เมื่อถึงเวลาทำงานจะต้องทำงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง

6) **ปริสัญญาตา** (knowing the society) : **ความเป็นผู้รู้จักองค์กร** ชุมชน และสังคม รู้ว่าในสังคมใดควรที่จะเข้าไปร่วมด้วย สังคมใดควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล โดยแสดงหรือมีความประพฤติต่อชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ว่า เมื่อเข้าสังคมนั้นแล้วจะต้องประพฤติตัวอย่างไร ต้องพูดจาย่างไร ซึ่งมีมารยาทต่อสังคมนั้นๆ อย่างไม่เคอะเขินเวลากล่าวในที่ประชุมชน ต้องทำตัวเข้ากับสังคมได้โดยถูกต้องตามระเบียบประเพณี

และวัฒนธรรม ทั้งนี้ ผู้ที่รู้ว่าการปรับตัวให้เข้ากับองค์กร ชุมชน สังคมได้ดี จะต้องเข้าใจในวัฒนธรรมขององค์กร เข้าใจสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคม ทั้งด้านระเบียบวินัยในองค์กร และขนบธรรมเนียมหรือประเพณีในชุมชน สังคมนั้น โดยการปรับปรุงตนเองให้เหมาะสมกับชุมชนและสังคมนั้นด้วย ดังเช่น **การรู้จักชุมชน**

– การรู้ว่า ในชุมชนมีระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงร่วมกันอย่างไร เพื่อการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

– การรู้ว่า ในชุมชนมีวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมและประเพณีอย่างไร ที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างไร

– การรู้ว่า ในชุมชน สังคมท้องถิ่น มีความขาดแคลนในด้านใดและต้องการสิ่งใดที่จำเป็น ฯลฯ

ซึ่งการรู้จักประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน สังคมท้องถิ่น จะสามารถวิเคราะห์ชุมชน สังคม ได้อย่างถูกต้อง และประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสมประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างลงตัว

7) **บุคคลปโรปรัญญาตา** (knowing the different individuals) : **ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล** โดยรู้ว่า บุคคลในองค์กร หรือในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างไร สามารถเลือกคบคนที่ควรคบ หากคนไม่ดีก็ไม่ควรคบ ทั้งนี้ เพราะในชุมชน สังคมทั่ว ๆ ไปย่อมมีทั้งคนดี คนไม่ดี(คนชั่ว)ด้วยกันทั้งนั้น จึงต้องรู้จักเลือกคบคน เพราะการคบคนดีย่อมเป็นศรีแก่ตน คบคนชั่วจะพาตัวให้เสียหาย รวมทั้งความรู้และประสบการณ์หรือความเชี่ยวชาญของบุคคลความแตกต่างกันด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องรู้วิธีการเลือกคบหาสมาคมกับบุคคล เพื่อที่จะสนทนากับบุคคลด้วยดีว่า จะใช้อภัยคำสุภาพยกย่อง หรือแนะนำหรือสอนอย่างไรจึงจะได้ผลดีมีประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

สำหรับการเป็นผู้นำที่ต้องรู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้นำนั้นจะต้องทำงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่าย โดยทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ผู้นำจะต้องรู้จักและเข้าใจความ

แตกต่างระหว่างบุคคลว่าแต่ละบุคคลมีอัจฉยาศัยความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม จึงจะสามารถปฏิบัติต่อบุคคลอื่นสัมพันธ์เกี่ยวข้องจะให้เกียรติยกย่องตามสมควรในสถานภาพของบุคคลนั้น ๆ ดังเช่น **การรู้จักเลือกบุคคล**

- การรู้ว่า บุคคลนั้นมีนิสัยใจคอ เป็นคนสุภาพเรียบร้อย หรือโหดร้ายโมโหง่าย หรือไม่อย่างไร
 - การรู้ว่า บุคคลที่จะเลือกคบนั้น มีประวัติในด้านดีมีศีลธรรม หรือเคยทำความเสื่อมเสียหรือไม่
 - การรู้ว่า เป็นบุคคลเป็นคนเก่ง ทั้งความรู้และเชี่ยวชาญสูงมาก รวมทั้ง“ใจถึงฟังได้” ฯลฯ
- ดังนั้น การรู้จักเลือกบุคคล จำเป็นต้องพิจารณาประวัติและนิสัย และต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยรู้จักเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงาน ในองค์กรหรือชุมชน สังคมท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานหรือการพัฒนาชุมชน สังคมท้องถิ่น ให้มีความมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

จากการที่กล่าวเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม **ด้านสัปปุริสธรรม 7 ประการ** ซึ่งธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ เป็นคุณสมบัติของคนดี คือความเป็นคนดีที่สมบูรณ์ เป็นธรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นหัวหน้าคน หรือผู้นำที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเอง และผู้อื่น รู้จักกาลเทศะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรู้จักนิสัยความต้องการความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อจะได้เลือกใช้คนให้ถูกกับงานหรือใช้คนให้เหมาะสมกับงาน (มักใช้คู่กับพละ 4 ประการ) สัปปุริสธรรม เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดี 7 ประการ ที่เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี เป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือเป็นคนดี สามารถให้การแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามความปรารถนาดี

ที่มา : พัฒนาขึ้นตามกรอบของสัปปุริสธรรม 7

สัปดาห์ที่ 7 ตามแผนภาพ สรุปได้ดังนี้

ความเป็นผู้รู้จักเหตุ เป็นการทำความดีเป็นเหตุแห่งความสุข ความขยันเป็นเหตุแห่งความสำเร็จ ความเกียจคร้านเป็นเหตุแห่งความล้มเหลว การทำความชั่วเป็นเหตุความทุกข์

ความเป็นผู้รู้จักผล เป็นความสุขที่เป็นผลมาจากการทำความดี ทุกข์เป็นผลมาจากการทำความชั่ว การปฏิบัติงานได้สำเร็จเป็นผลมาจากความขยันความตั้งใจทำงาน หรือการทำงานไม่เสร็จ

ความเป็นผู้รู้จักตน เป็นการสำนึกว่ามีตระกูล ยศฐานบรรดาศักดิ์ มีญาติพี่น้องและบริวาร มีวุฒิการศึกษา มีความรู้และประสบการณ์หรือความถนัด และมีคุณธรรม จริยธรรม การรักษาศีลธรรมมากนักน้อยเพียงใด

ความเป็นผู้รู้จักประมาณ เป็นความพอดีในการแสวงหาสิ่งที่นำมาเลี้ยงชีพ โดยแสวงหาในทางที่ชอบธรรมประกอบด้วยความดี ไม่โลภมากเกินไปหากหามาได้แล้วก็ต้องรู้จักประมาณตนในการใช้จ่ายด้วย

ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา คือว่ารู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่ใช้ในการประกอบกิจการต่าง ๆ โดยปฏิบัติงานให้ตรงเวลาและทำให้เสร็จทันเวลา หรือให้พอเหมาะกับเวลา

ความเป็นผู้รู้จักองค์กร ชุมชน และสังคม รู้ว่าในสังคมใดควรที่จะเข้าไปร่วมด้วย สังคมใดควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล โดยแสดงหรือมีความประพฤติต่อชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ

ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล รู้ว่า บุคคลในองค์กร หรือในชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถเลือก

คบคนที่ควรคบ หากคนไม่ดีก็ไม่ควรคบ ทั้งนี้ เพราะในชุมชน สังคมทั่วไป ดังนั้น การรู้จักเลือกบุคคลจำเป็นต้องพิจารณาประวัติและนิสัย และต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยรู้จักเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงานในองค์กรหรือชุมชน สังคมท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานหรือการพัฒนาชุมชน สังคม ท้องถิ่น ให้มีความมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสภาวะเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ เน้นการผลิตและการบริโภคแบบพออยู่พอกินเป็นหลัก เป็นระบบเศรษฐกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงดำริขึ้นมาเพื่อแสวงหาทางออกจากวิกฤตเศรษฐกิจให้กับสังคมไทย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ "การที่พึ่งตนเองได้" เน้นให้คนในชุมชนพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพอเพียงไปจนถึงขั้นการแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน สร้างอาชีพและเสริมทักษะทางวิชาการที่หลากหลาย ใช้ชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยการยึดหลักแห่งความถูกต้องดีงาม มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งไม่ได้เน้นกำไรสุทธิหรือความร่ำรวยเป็นเป้าหมายสูงสุดซึ่งมีส่วนประกอบด้วย **“พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน”** อยู่บนเงื่อนไข **“ความรู้และคุณธรรม”** และมี 4 มิติคือด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง ดังแสดงในแผนภาพ ต่อไปนี้

ที่มา : [google.com/search?q=ภาพปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง=chrome6915](https://www.google.com/search?q=ภาพปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง=chrome6915)

โดยที่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝังสร้าง หรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัว ในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบ ความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสียงโซค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตรงกับหลักธรรม สัปปุริสธรรม 7

- 1) ความพอประมาณ ซึ่งได้สอดคล้องกับสัปปุริสธรรม คือ มัตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักประมาณ อตตัญญูตา เป็นผู้รู้จักตน
- 2) ความมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับสัปปุริสธรรมคือ รัมมัญญูตา เป็นผู้รู้จักเหตุ อตถัญญูตา เป็นผู้รู้จักผล
- 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งสอดคล้องกับสัปปุริสธรรมคือ กาลัญญูตา เป็นผู้รู้จักกาล ปริสัญญูตา เป็นผู้รู้จักองค์กร ชุมชน บุคคลัญญูตา และบุคคลปโรปัญญูตา เป็นผู้รู้จักบุคคล โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อยู่เชิงมาครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 วิสัยทัศน์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ตรงกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างภูมิคุ้มกันกับเกษตรทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น คือ จัดการตน การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย

3. บทสรุป

พระพุทธศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นให้คนในชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริการอย่างพอเพียง ไปจนถึงขั้นการแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือน สร้างอาชีพและเสริมทักษะทางวิชาการที่หลากหลาย ใช้ชุมชนดำรงอยู่ได้ด้วยการยึดหลักความถูกต้องที่เที่ยง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชน สังคม และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจุดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของเศรษฐกิจพอเพียง คือความสงบสุขของผู้คนในสังคม ประชาชนมีกินมีใช้อย่างเพียงพอตามความจำเป็น ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาหลายประการ ดังกล่าวคือ

- 1) หลักธรรมการพึ่งพาตนเอง (อตตาทิ อตตโน นา โถ)
- 2) หลักธรรมความรู้จักพอประมาณ (อตตณฺญา)
- 3) หลักธรรมเรื่องราวความสันโดษ (สนฺตฺถุญฺญิ ปรมฺ ญฺณ)
- 4) หลักธรรมความเป็นผู้รู้จักใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต (ฆมฺมณฺญา อตตณฺญา)
- 5) หลักธรรมเรื่องทางสายกลาง หรือ ความพอดี (มัชฌิมปฏิปทา)
- 6) หลักธรรมเรื่องความไม่โลภมาก (อโลภ)

ดังนั้นเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นหลักเศรษฐกิจที่สอดคล้องหลักพุทธธรรมด้านสัปปุริสธรรม 7 หรือหลักเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ ที่มุ่งให้มนุษย์จำกัดหรือความอยากและจำกัดความต้องการของตนเอง แทนการกระตุ้นตัณหาหรือความอยาก เพื่อให้เกิดการบริโภคมากขึ้น(บริโภคนิยม) เนื่องจากพระพุทธศาสนาเห็นว่าความต้องการของมนุษย์นั้นไม่มีขีดจำกัด ในขณะที่ทรัพยากรมีอยู่จำกัด หากไม่ประหยัดสิ่งเหล่านั้นก็จะหมดสิ้นไปในที่สุด การปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องการแก้ไขที่ตนเองก่อน กล่าวคือจำกัดความอยาก ความต้องการ ให้รู้จักพอดี ไม่บริโภคเกินความพอดีหรือตกเป็นทาสของวัตถุตามที่ได้ปฏิบัติกันมา ซึ่งจะพบแต่ความสุขใจได้ง่ายขึ้น และยังเป็นการลดการแก่งแย่งแข่งขัน การเอาเปรียบ

เปรียบซึ่งกันและกัน การเบียดเบียนเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่น ตลอดจนการเบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดภัยธรรมชาติตามมามากมาย การยึดหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการทางเศรษฐกิจ คือหลักเศรษฐกิจสายกลางหรือเศรษฐกิจมัชฌิมา ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจที่สำคัญ หรือทรงคุณค่าทางจริยธรรมอยู่ตรงที่การดำรงชีวิตและการหาเลี้ยงชีพอย่างถูกต้องเรียกว่า สัมมาอาชีพหรือสัมมาเศรษฐกิจจะทำให้การดำรงชีพมั่นคงและยั่งยืนอันยาวนานสืบไป

4. เอกสารอ้างอิง

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2549). **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร**. (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2541). **ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม**. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- พระทองพจน์ ธีรธมโม (พรมราช)และคณะ. (2561). **หลักสัปปุริสธรรมกับการแก้ไขวิกฤติปัญหาสังคม**. ม.ป.ท: ม.ป.ท.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). **หลักแม่บทของการพัฒนาตน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต). (2559). **พระพุทธศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2546). **เศรษฐกิจชุมชนกับวิถีชุมชน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

อนุวัติ กระสังข์. (2560). **ปรัชญาของเศรษฐกิจ**

พอเพียง : หลักการและวิธีการพัฒนา

ชุมชนตามหลักพุทธธรรมอย่างยั่งยืน.

ม.ป.ท: ม.ป.พ.

อภิชัย พันธุเสน. (2539). **พัฒนาชนบทไทย : สมุทัย**

และมรรคตอนที่ 3 ความหวังทางออกและ

ทางเลือกใหม่. กรุงเทพฯ: มูลนิธิภูมิปัญญา.

อภิรักษ์ จันทะนี. (2562). **คู่มือการเขียนผลงานทาง**

วิชาการ. พระนครศรีอยุธยา: สำนักงานวิจัย

และนวัตกรรม.

อุดมพร ชันไพบูลย์. (2555). **สัปปุริสธรรมหลักธรรม**

เพื่อการสงเคราะห์. วารสารรามคำแหง ฉบับ

มนุษยศาสตร์. คันเมื่อ 15 พฤศจิกายน

2563, จาก

<https://www.tcithaijo.org/index.php2h>

[uru/Article/downloads/2563_8/21772/](https://www.tcithaijo.org/index.php2h).